

7. Полонська-Василенко Н. Д. Спогади. Київ: ВД «Києво-Могилянська академія», 2011. 542 с.

8. Университетский Устав (18 июня 1863 г.). URL: <http://letopis.msu.ru/documents/2760>

Мотрук Сюзанна

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ДИПЛОМАТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ГЕРТРУДИ БЕЛЛ ПІД ЧАС ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Анотація. У статті йдеться про діяльність відомої британської письменниці, шпигунки та політичної діячки Гертруди Белл. Розповідається про її політичний вплив на країни Близького Сходу. Проаналізовано праці та статті, що розкривають життя та діяльність Гертруди Белл. Досліджено історичну біографістику, перебіг подій на Близькому Сході та в Європі. Увагу приділено місцю Першої світової війни у життєвому шляху британської політичної діячки. На основі спогадів та джерел досліджено її історичне значення для Великої Британії в період Великої війни. Здійснено історіософське осмислення ролі жінки у британському суспільстві у буремних подіях початку ХХ ст.

Ключові слова: жінка-офіцер, розвідка, археологія, Близький Схід, дипломатія, Г. Белл.

Abstract. The article is about the activities of the famous British writer, spy and politician - Gertrude Bell. It tells about its political influence on the countries of the Middle East. Works and articles that reveal the life and work of Gertrude Bell are analyzed. Historical biographies, the course of events in the Middle East and Europe are studied. Attention is paid to the place of the First World War in the life of a British politician. Based on memoirs and sources, its historical significance for Great Britain during the Great War was studied. A historiosophical understanding of the role of women in British society in the turbulent events of the early twentieth century.

Keywords: female officer, intelligence, archeology, Middle East, diplomacy, Gertrude Bell.

Однією із найвизначніших постатей Великої Британії періоду Першої світової війни вважається Гертруда Белл. На її долю випала можливість приймати важливі дипломатичні рішення на Близькому Сході та здобути довіру арабського народу.

Сама ж Гертруда Маргарет Лотіан Белл народилася 14 липня 1868 р. в Англії в графстві Дурам. Її батько був видатною фігурою вікторіанської доби, оскільки він був відомим англійським промисловцем, землевласником та директором металургійного заводу. Спочатку Гертруда здобула освіту в школі в Лондоні, де їй прищепили любов до історії, а потім стала студенткою оксфордського коледжу. Через деякий час юна дівчина стала першою в британській історії жінкою-офіцером військової розвідки в Британській імперії. Після розпаду Османської імперії Гертруда Белл буде вирішувати долю іракського народу [2, с. 8].

Пізніше їй запропонували поїхати із посольством в Тегеран. Про цю подію Гертруда Белл згадувала: «Якщо я поїду туди цієї зими, моє життя зміниться на краще» [6, с. 23].

Окрім політичної діяльності, Гертруда Белл захоплювалася археологією. В травні 1907 р. вона почала працювати із археологом та вченим сером Вільямом Мітчеллом Рамзі, вони були на розкопках сучасної Туреччини, потім їхню увагу привернула Месопотамія, де вони досліджували давні міста. У 1913 р. вона була другою іноземкою, яка відправилася в Халі, що носило славу небезпечного міста в Саудівській Аравії [3, с. 167].

Дівчина була дуже захоплена пустелею, її називали «жінка пустелі». У своїх спогадах вона згадувала: «Самотність пустелі допомагає мені подолати мою самотність» [6, с. 41].

У травні 1914 року вона повертається в Англію, не виконавши отриманих нею секретних політичних доручень [4, с. 20].

Восени 1914 р. Близький Схід став полем бою. Англія вирішила залучити у війну арабів, обіцяючи їм незалежність та перемогу над османами. Араби зовсім не довіряли англійцям, адже вважали їх колонізаторами, проте Гертруді Белл вони довіряли. Вона часто зверталася із проханням до своїх співвітчизників, щоб вони дали змогу народам Близького Сходу самим панувати на своїй території [2, с. 44].

У роки Першої світової війни Гертруда працювала у відомстві, що займалося підрахунком поранених та зниклих безвісти – спочатку у Франції, потім у Лондоні. Незабаром її викликали в Каїр, і вона працювала в Арабському бюро під керівництвом генерала Герберта Клейтона, адже її знання та досвід знову знадобилися батьківщині. В 1915 р. Белл прибула в Єгипет [1, с. 102].

Окрім цього, вона брала участь в Паризькій мирній конференції, вона згадувала: «Мене вмовляли залишитися на дипломатичній посаді в Європі, але я можу думати тільки про Близький Схід» [6, с. 55].

Сама ж вона не раз згадувала, що її серце належить пустелі. Незабаром її призначили Східним секретарем Вищої Британської комісії в Межиріччі [5, с. 88].

Коли в 1921 р. в Каїрі відбулася конференція щодо майбутнього цієї країни, Вінстон Черчіль запросив 40 експертів з Близького Сходу, єдиною жінкою серед яких була саме Гертруда Белл [8, с. 90].

Першим коханням Гертруди залишалася археологія. Їй як почесній директорці старожитностей в Іраці вдалося заснувати іракський музей у Багдаді. Її експедиція 1905 р. через Сирійську пустелю до Малої Азії була опублікована як «Сирія: пустеля та посів», а її дослідження 1907 р. на горі Кара-Даг було опубліковано як «Тисяча і одна церква», і воно залишається стандартною роботою з ранньовізантійської архітектури в Анатолії. Її пізніші подорожі були опубліковані як «Від Амурата до Амурата». Серед інших робіт Гертруда Белл також опублікована праця «Палац і мечеть в Ухайдірі» – дослідження ранньої архітектури Мохаммада в 1914 р. [8, с. 94].

«Гертруда Белл здавалася мені схожою на героїнь Леслі Бланш, які несли у світ свої романтичні ідеї. Лише уявіть: жінка в елегантному вбранні з мусліну й мережив, з численними нижніми спідницями, під якими схований... пістолет, пристебнутий до гомілки; похідний столик, укритий накрохмаленою скатертиною, дороге столове срібло і... набої, загорнуті в білі панчохи й сховані в носачи її дорожніх черевиків. Гертруда Белл, як Маргарет Тетчер – любіть її чи зневажайте, – вона сприймала світ таким, яким він є. Єдиний нюанс – усе це відбувалося у 80-і рр. ХІХ ст., коли серед жінок лише одиниці мали освіту чи шанс проявити себе деінде, крім домашнього господарства», – писала Джорджина Говелл, авторка роману «Королева пустелі» про Гертруду Белл [1, с. 38].

Лікарі винесли їй вердикт, що повертатися на Схід їй не можна, адже той клімат їй вб'є. Але вона збиралася вкотре повернутися в Багдад. В її плани входило створити в Іраці археологічний музей. Та із часом стан її здоров'я почав погіршуватися, і вже вранці 12 липня 1926 р. Гертруда Белл померла [7, с. 162].

Нерідко серед арабського населення її називали матір віруючих. Вона опублікована висновки в кількох своїх книгах. Її книги відкрили арабські пустелі для західного світу [1, с. 50].

Образ Гертруди Белл довів, що жінки також мають неабиякі інтелектуальні здібності та досвід, щоб займатися політикою та приймати важливі та складні рішення, які так часто доводилося приймати Гертруді Белл. Відомо багато імен видатних постатей британського жіноцтва періоду Великої війни, але образ Гертруди – виняток, адже вона перша британська жінка-дипломат на міжнародній арені.

Джерела та література

1. Говелл Д. Королева пустелі. Київ: Наш формат, 2016. 456 с.
2. Соколов Б. Гертруда Белл. Королева пустини. Москва: Алгоритм, 2015. 208 с.
3. Cohen Getzel M.; Sharp Joukowsky, Martha. Breaking Ground: Pioneering Women Archaeologists. University of Michigan Press. P. 167.
4. Del Testa, David W., ed. «Bell, Gertrude». Government Leaders, Military Rulers, and Political Activists. Westport, Connecticut: Oryx Press. P. 20.
5. Fisk Robert. The Great War for Civilisation: the Conquest of the Middle East. London: Alfred Knopf. P. 327.
6. Gertrude Bell. The Desert and the Sown: Travels in Palestine and Syria. W. Heinemann. P. 340.
7. Meyer Karl E., Brysac Shareen B., Kingmakers. The Invention of the Modern Middle East. New York: W. W. Norton & Co. P. 162.
8. Rich Paul J., ed. Iraq and Gertrude Bell's The Arab of Mesopotamia. Lanham: Lexington Books. P. 144.